

Pitanje ljubavi

Errico Malatesta

1900.

Na prvi se pogled doima čudnim, ali činjenica jest da pitanje ljubavi, ljubavi između dva roda i svih onih ljubavi koje su s njom povezane, mnogo zaokuplja um velikoga broja muškaraca i žena, čak i kad se čini da bi hitnija i važnija pitanja trebala zaokupljati svu pažnju i sve djelovanje onih koji nastoje pronaći rješenje za zla koja pogađaju čovječanstvo.

Svakoga dana susrećemo ljude koji se guše pod težinom institucije vlasništva i države, ljude koji nemaju dovoljno hrane ili koji svakodnevno riskiraju da padnu u apsolutnu bijedu zbog nedostatka posla ili zbog bolesti, ljude koji ne mogu pristojno odgajati svoju djecu i često dožive njihovu smrt jer im nisu mogli pribaviti potrebno liječenje, ljude kojima su oduzete dobrobiti i radosti umjetnosti i znanosti, ljude koji su osuđeni da cijeli život provedu a da ni jednog dana ne gospodare samima sobom jer su stalno podvrgnuti volji gospodara i pandura, ljude za koje je pravo da imaju obitelj, pravo da vole, samo okrutna ironija – a koji ipak ne prihvaćaju sredstva koja im nudimo da izbjegnemo ekonomsko i političko ropstvo, ako im prije toga nismo dali zadovoljavajući odgovor na to kako bi u anarhističkome društvu bila zadovoljena potreba za ljubavlju i kako bi bila organizirana obitelj. Naravno, ta preokupacija raste, ponekad do te mjere da se zanemaruju i preziru drugi problemi, kod onih osoba koje su za sebe riješile problem gladi, koje mogu normalno zadovoljavati najurgentnije potrebe i koje žive u relativnoj udobnosti.

To se može objasniti velikim, golemim značenjem koje ljubav ima u moralnom i materijalnom životu čovjeka, i time što upravo u kući, u obitelji, čovjek provodi najveći i najbolji dio svojega života.

Možemo to objasniti i težnjom prema idealu koji raspaljuje ljudsku dušu čim ona stupi u svjetlost svijesti. Dok god čovjek pati bez svijesti o vlastitoj patnji, a da ne traži rješenje i ne buni se, on živi životinjski i uzima život onakav kakav mu dolazi ili kakvim mu ga drugi učine. Ali kad počne razmišljati i shvaćati da njegove nevolje ne potječu od nepromjenjive prirodne sudbine, nego od ljudskih uzroka koje ljudi mogu uništiti, odmah je obuzet potrebom za savršenstvom i želi, barem u idealu, uživati u društvu u kojem caruje potpuna harmonija, a bol je sasvim i zauvijek nestala. Ta vrlo korisna težnja uvijek gura ljude naprijed, ali može biti i veoma štetna ako navodi na zanemarivanje onoga što se može ostvariti te na to da se ostane u postojećem stanju jer se i u tome što je ostvarivo sreću mane i opasnosti.

Recimo odmah da mi nemamo nikakvo rješenje za zla koja mogu dohvatiti čovjeka zbog ljubavi, jer ona se ne mogu uništiti društvenim reformama ili promjenom običaja. Ona ovise o dubokim osjećajima, recimo i fiziološkim, koji nisu promjenjivi, a i da jesu, onda su to samo sporom evolucijom i na način koji mi ne možemo predvidjeti.

Mi želimo slobodu, želimo da se muškarci i žene mogu voljeti i slobodno se združiti bez drugih motiva osim ljubavi, bez ikakvoga pravnog, ekonomskog ili fizičkog nasilja. Ali sloboda, čak i ako je ona jedino rješenje koje možemo i moramo ponuditi, ne rješava problem u korijenu, jer ljubav, kako bi bila zadovoljena, ište dvije slobode koje se slažu. Međutim, dvije se slobodne volje vrlo često uopće ne slažu, pa je sloboda da činimo što hoćemo samo prazna fraza.

Lako je reći „kad se muškarac i žena vole, oni se spoje, a kad se više ne vole, raziđu se”. Ali, da bi to pravilo bilo opći i siguran izvor sreće, trebalo bi da se oni istodobno vole i istodobno prestanu voljeti. Što ako nekome ljubav nije uzvraćena? Što ako netko i dalje voli supružnika koji ga je prestao voljeti i želi otrčati u neki novi zagrljaj? Što ako netko voli više osoba istovremeno, a one se ne znaju tome prilagoditi?

„Ja sam ružan”, rekao nam je jedan čovjek, „kako ću ako me ni jedna žena ne bude htjela?” Pitanje može navesti na smijeh, ali ne otkriva ništa manje od stvarnih, teških tragedija.

Jedan drugi, kojeg je mučio isti problem, rekao je: „Danas, ako ne pronađem ljubav, kupit ću je, makar štedeći na kruhu, ali kako ću kad više ne bude žena koje su prisiljene prodavati se?”

Pitanje je užasno, jer upozorava na želju da postoje ljudska bića koje glad tjera na prostituciju, ali je također i silno ljudsko.

Neki kažu da bi rješenje bilo radikalno dokidanje obitelji, dokidanje manje-više stabilnoga seksualnog para svodeći ljubav samo na tjelesni čin, ili bolje, pretvarajući je u osjećaj sličan prijateljstvu uz dodatak seksualnoga aspekta što bi afirmiralo višestrukost, raznolikost i istovremenost afekata. A djeca... djeca bi bila svačija.

Je li moguće ukinuti obitelj? Je li poželjno?

Prije svega primijetimo da je, unatoč režimu ugnjetavanja i laži koji je uvijek dominirao a dominira i danas, obitelj i dalje najveći faktor ljudskoga razvoja, jer ona je jedino mjesto na kojemu se čovjek obično žrtvuje za drugog čovjeka i radi dobro radi samoga dobra, a da ne traži za to drugu kompenzaciju osim ljubavi svojega supružnika i djece.

Svakako postoje slučajevi uzvišenih žrtava, borbi i mučeništva pretrpljenih za dobro cijeloga kolektiviteta, ali to su uvijek izvanredni slučajevi čiji se utjecaj na razvoj društvenoga instinkta čovječanstva ne može usporediti s onim skromnijim, ali konstantnim i univerzalnim utjecajem para koji se posvećuje odgoju i obrazovanju djece.

Kažu da će svi ljudi, ako uklonimo sva pitanja interesa, postati braća i svi će se voljeti.

Svakako se više ne bi mrzili. Svakako bi se snažno razvio osjećaj simpatije i solidarnosti, a opći interes ljudi postao važnim faktorom u ponašanju svih. Ali to još nije ljubav.

Voljeti sve pomalo djeluje kao ne voljeti nikoga.

Možemo pomoći u svim nevoljama, ali ne možemo ih sve oplakivati jer inače bismo cijeli život proveli plaćući: ipak je suza suosjećanja najslađa utjeha za srce koje pati.

Statistika o smrtima i rođenjima može nam dati dragocjene informacije za razumijevanje potreba društva, ali ništa ne govori našim srcima. Ne možemo se ožalostiti zbog svakoga čovjeka koji umre i ne možemo skakati od sreće zbog svakoga djeteta koje se rodi.

Ako nikoga ne volimo intenzivnije od drugih, ako ne postoji ni jedno biće zbog kojeg smo se više nego zbog ostalih spremni žrtvovati, ako ne poznajemo drugu ljubav od one mlake, umjerene, gotovo teorijske koju možemo gajiti prema svima, ne bi li život bio siromašniji, manje plodan, manje lijep? Ne bi li ljudska priroda ostala osakaćena u svojim najplemenitijim uzletima? Ne bismo li bili lišeni najvećih radosti? Ne bismo li bili manje sretni?

Uostalom, ljubav jest to što jest. Kad netko strastveno voli, osjeća potrebu za stalnim dodirima, za ekskluzivnim posjedom nad voljenim bićem. Ljubomora, intenzivna ljubomora u najboljem smislu riječi, čini se da je, a možda to i jest, jedno s ljubavlju. Možemo žaliti nad time, ali ne možemo to promijeniti voljom, čak ni voljom onoga koji je pogođen.

Dakle, po nama, ljubav je strast koja sama po sebi stvara tragedije: tragedije koje se svakako ne bi pretvorile u nasilna i brutalna djela – kad bi čovjek imao poštovanja prema tuđoj slobodi, kad bi imao dovoljno kontrole nad sobom da razumije kako rješenje za neko zlo nije neko još veće zlo i kad javnost ne bi imala toliko razumijevanja za takozvane zločine iz strasti kao što trenutačno ima – ali koje bi svakako ostale izrazito bolne.

Dok god ljudi budu imali osjećaje koje imaju, za čiju nam se promjenu ne čini dovoljna promjena ekonomskog i političkog profila društva, ljubav će proizvoditi istovremeno veliku sreću i veliku bol. Boli će se moći umanjiti i ublažiti uklanjajući sve uzorke koje je moguće ukloniti, ali neće ih se moći sasvim uništiti.

Je li to razlog da se ne prihvati anarhija i ostane u postojećem stanju? To bi bilo poput čovjeka koji, u nemogućnosti da se odijeva u skupa krzna, umjesto toga hoda gol, ili koji u nemogućnosti da jede jarebice svaki dan, odustane i od kruha, ili poput liječnika koji bi, zbog trenutačne nemogućnosti znanosti da izliječi sve bolesti, odustao od toga da liječi i one bolesti koje se daju izliječiti.

Uništimo iskorištavanje čovjeka po čovjeku, borimo se protiv brutalne pretenzije muškarca koji misli da je ženin gospodar, borimo se protiv religioznih, društvenih i seksualnih predrasuda, osigurajmo svima, muškarcima i ženama, odraslima i djeci, blagostanje i slobodu, širimo obrazovanje... i imat ćemo mnogo razloga za veselje, ako jedine preostale boli budu one ljubavne.

U svakom slučaju, nesretni u ljubavi moći će to nadoknaditi drugim radostima, jer tada ljubav, zajedno s alkoholom, neće biti za veći dio čovječanstva jedina dostupna utjeha.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Pitanje ljubavi
1900.

La Questione Sociale (Paterson, New Jersey) 6, nova serija, br. 18 (6. siječnja 1900.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net